

ZAKLJUČAK

U prethodnim poglavljima prikazan je proces trajne i složene mijene lika Marije iz Magdale tijekom povijesti njegova tumačenja kao i složenost interdisciplinarnih istraživanja koja nisu ograničena samo na njezin lik i ulogu već obuhvaćaju i analizu teoloških, književnih, likovnih i drugih radova o toj svetici kako bi se čitateljima što više približili povijesni lik Marije iz Magdale i njezina uloga u Isusovom pokretu i prvoj kršćanskoj zajednici. Taj je cilj postignut u mjeri u kojoj je to moguće s obzirom na suvremena egzegetska i druga istraživanja. Bez obzira na to što se o njoj može utvrditi malo osobnih povijesnih podataka, analiza kanonskih evanđelja otkriva da je igrala važnu ulogu u Isusovom pokretu tijekom njegovog zemaljskog života i u postuskrsnom vremenu. Na liku Marije iz Magdale mogu se pratiti i analizirati sva ključna pitanja vezana uz položaj i ulogu žena u Crkvi. Jesu li bile Isusove učenice, nasljedovateljice, apostolice? Koja je važnost tomu dana u prvim kršćanskim zajednicama? Koju važnost to ima za suvremeni položaj žena u Crkvi?

Prethodna analiza međutim upućuje i na važnost analize diskursa, odnosno odnosa moći koji proizvode znanje i kojima se određene spoznaje, iskustva, tumačenja, teorije ozakonjuju a druga potiskuju ili zabranjuju. U slučaju Marije iz Magdale moć diskursa dolazi do izražaja već u kanonskim evanđeljima i nastavlja se tijekom cijele tradicije tumačenja njezina lika i uloge. Primjerice, premda su Marija iz Magdale i žene nakon bijega muških učenika jedine premostile jaz koji je nastao između Isusove smrti i uskrsnuća i premda im se uskrsli Isus ukazao i dodijelio im poslanje, muškim je učenicima prepušteno da njihovo svjedočanstvo prihvate ili ne prihvate. Moć provjere i utvrđivanja istine pripisana je dakle muškarcima. Uz to, Luka u svom evanđelju predaju o prvom ukazanju Uskrsloga Mariji iz Magdale zamjenjuje predajom o ukazanju Petru. On ujedno sužava i značenje pojma apostol i tako potiskuje predaje o apostolicama. Sve se to odražava na ulogu Marije iz Magdale, ali i na položaj i uloge žena u Crkvi do današnjeg dana.

Povijest tumačenja lika Marije iz Magdale svjedoči da se često pribjegavalo tipološkom tumačenju novozavjetnih tekstova u kojima su žene prikazane pozitivnije nego muški učenici. Primjerice, nisu poslane *one* navijestiti Radosnu vijest, već Crkva u njima. I nisu *one* prve susrele Uskrsloga, jer muškarac je već bio u Isusu. Cilj je takvog tumačenja jasan: isključiti žene iz službe naviještanja. I opet se pojavljuje pitanje tko ima moć određivati vjerodostojnost tumačenja. Bi li ti isti autori svoje tumačenje smatrali logičnim kad bi pripadali ženskom rodu?

Moć diskursa svjedoče i psihologiziranje i moraliziranje pripovijesti o Mariji iz Magdale koje za cilj imaju umanjivanje njezinog značenja za zajednicu. U takvom se pristupu njezin lik rabio protiv »ženskog govora«, da bi se žene ušutkalo. A moglo se i obratno: rodni stereotip o »ženskom govoru« mogao se upravo na primjeru Marije iz Magdale staviti u pitanje i obeskrjepiti. Umjesto toga, prizivom na njezin lik osiguralo mu se religijsko opravdanje.

Moć diskursa dolazi do izražaja i kad je Katolička Crkva nakon Tridentuskog sabora pod pritiskom protestantskih kritika odlučila revidirati životopise svetaca. Legendom se u životopisu Marije iz Magdale vrednovalo njezino apostolsko djelovanje, ali ne i njezin pokornički život. Odabrano se ono što je pridonosilo umanjivanju njezine uloge učenice i apostolice a nju pretvaralo u moralnu veličinu koja ne predstavlja opasnost za crkveno ustrojstvo i odnose moći bez obzira na to što nema temelj u kanonskim evanđeljima.

Prethodno odabrani primjeri pokazuju da je potraga za povijesnim likom Marije iz Magdale ujedno analiza mehanizma kojim se uspostavlja i ozakonjuje neki diskurs te otkrivanje ciljeva i moći onih koji tim diskursima upravljaju. I to ne vrijedi samo za kanonska evanđelja ili za (katoličku) crkvenu tradiciju. Vrijedi i za popularnu kulturu koju rijetko zanima povijesna Marija iz Magdale, a više Marija Magdalena preko koje mogu riješiti neka svoja intelektualna, emotivna, egzistencijalna pitanja ili izraziti nezadovoljstvo službenim učenjem Katoličke Crkve o tijelu, seksualnosti ili celibatu. Marija Magdalena koja je tijekom povijesti pretvorena u lik trajnih preobrazbi privlačna je i u suvremeno doba koje više naginje stalnim promjenama nego čvrstim, fiksiranim identitetima. Problem je međutim što i te suvremene mijene njezinog lika uglavnom nastavljaju tradiciju koja se temelji na stapanju više novozavjetnih ženskih likova u jedan lik Marije Magdalene. Rijetko se vraćaju na kanonska evanđelja i aktualiziraju značenje žene koja je odigrala ključnu ulogu u Isusovu pokretu i u okupljanju pos-

tuskrsne zajednice i time dovela u pitanje mnoge patrijarhalne odnose i strukture. A o tome kako se lik Marije iz Magdale mijenjao na filmskom platnu govori drugi dio ove knjige.